

Prepositions and Postpositions

Definition:

The preposition in Punjabi is actually a post-position. A preposition is a word placed before a noun or a pronoun to show its relation to other words in the sentence. Just as we use prepositions in English, similarly postpositions must always follow a noun, pronoun or the noun phrase. Some postpositions in Punjabi are only one word. These are called simple postpositions. Some simple postpositions are ਵਿੱਚ (in, inside), ਤੇ (on, at), ਤੋਂ (from, by, since), ਦਾ (belonging to, related to) (equivalent to English "'s"), ਨੂੰ (to) (and used in various situations with different meaning), ਨਾਲ (with), ਤਕ (up to, until).

Postpositions having more than one word are called compound postpositions, most commonly using the postposition ਦੇ, ਤੋਂ. Compound postpositions behave in the same way as simple postpositions and follow the words they govern. Some compound postpositions are ਦੇ ਅੰਦਰ (inside), ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ (in front of, opposite), ਦੇ ਪਿੱਛੇ (behind), ਦੇ ਅੱਗੇ (ahead of), ਦੇ ਲਈ / ਦੇ ਵਾਸਤੇ (for), ਦੇ ਕੋਲ (to have/near), ਦੇ ਉੱਤੇ (above, on top of), ਦੇ ਥੱਲੇ (beneath, below), ਦੇ ਨੇੜੇ (near), ਦੇ ਬਾਰੇ (about), ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ (in spite of), ਦੇ ਵਲ (towards), ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (before), ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ (apart from), ਤੋਂ ਬਾਦ (after).

Note: ਨੇ is not commonly used with ਮੈਂ, ਤੂੰ, ਅਸੀਂ and ਤੁਸੀਂ. It is optional with third person pronoun. In Punjabi ਨੇ postposition is used in the past tense with third person subject,

e.g. ਉਸ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੀ। - He read a book.

ਉਹ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੀ। and ਮੈਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੀ। are wrong.

Some postpositions follow a noun in the oblique with or without ਦੇ or a personal pronoun in the **masculine** possessive oblique case form.

e.g. ਮੁੰਡੇ ਕੋਲ or ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਕੋਲ is right
ਮੁੰਡਾ ਕੋਲ or ਮੁੰਡਾ ਦੇ ਕੋਲ is wrong.

Some such postpositions are given below in locative and ablative case form.

(locative)	(ablative)
ਵਿੱਚ 'in'	ਵਿੱਚੋਂ 'from- inside'
ਨਾਲ 'with'	ਨਾਲੋਂ 'from with'
ਪਿੱਛੇ 'after'	ਪਿੱਛੋਂ 'from behind'
ਬਾਹਰ 'outside'	ਬਾਹਰੋਂ 'from outside'
ਉੱਤੇ 'on'	ਉੱਤੋਂ 'from above'
ਥੱਲੇ 'under'	ਥਲਿਓਂ 'from below'
ਕੋਲ 'near'	ਕੋਲੋਂ 'from near'
ਅੰਦਰ 'after'	ਅੰਦਰੋਂ 'from inside'
ਅੱਗੇ 'in front of'	ਅੱਗੋਂ 'from before'
ਵਲ 'towards'	ਵਲੋਂ 'from the direction of'

Example:

1. ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਣ ਖੜਾ ਹੈ ?
2. ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਉੱਤੇ ਹਨ।
3. ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਹੈ ?
4. ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਕੀ ਹੈ ?
5. ਕੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹੈ ?
6. ਮੇਜ਼ ਦੇ ਉਪਰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਨ ?
7. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੈ ।
8. ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਣ ਖੜਾ ਹੈ ?
9. ਤਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ?
10. ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ ਹੋ ?

Exercise 1:

1. ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ _____ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ।
2. ਕੁਰਸੀ _____ ਦੂਰ ਕੀ ਪਿਆ ਹੈ ?
3. ਉਸ _____ ਕੋਣ ਖੜਾ ਹੈ ।
4. ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੰਜਾਬ _____ ਹੈ ।
5. ਘਰ _____ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਹੈ ।
6. ਕਿਤਾਬ _____ ਅਖਬਾਰ ਹੈ ।
7. ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ _____ ਹਾਂ।
8. ਮੇਰੇ _____ ਕੋਣ ਹੈ ।
9. ਮੇਜ਼ _____ ਕੀ ਹੈ ।
10. ਅਧਿਆਪਕ _____ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਖੜਾ ਹੈ ।

Exercise 2:

Books are in the room.	ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹਨ।
Books are on the ground.	ਕਿਤਾਬਾਂ
Books are under the chair.	ਕਿਤਾਬਾਂ
Books are on the floor.	ਕਿਤਾਬਾਂ
Books are in the bag.	ਕਿਤਾਬਾਂ
Books are near the window.	ਕਿਤਾਬਾਂ
Books are in front of the teacher.	ਕਿਤਾਬਾਂ
Books are behind the desk.	ਕਿਤਾਬਾਂ

Exercise 3:

Translate the following to Punjabi:

Please don't sit on the ground.
What is on the big table?
The workers live in the old house.
She lives with her tall sister.
Library is not very far from here.
Who is in front of you?
Where are you? I am in the class.
Who is sitting behind that boy?
Please bring the Punjabi book from that room.

Postposition ਦਾ:

In Punjabi, the postposition ਦਾ has more than one form. The possessive personal pronouns agree in number and gender. It becomes an adjective when it follows a noun, pronoun or adverb. This marked adjective agrees with the noun it modifies in number and gender. Thus, like any marked adjective, ਦਾ has four forms ਦਾ, ਦੇ, ਦੀ, ਦੀਆਂ

1. ਦਾ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਬਸਤਾ : the boy's bag
2. ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਕਪੜੇ : the boy's clothes
3. ਦੀ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਘੜੀ : the boy's watch
4. ਦੀਆਂ ਮੁੰਡੇ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ : the boy's books

Note 1: Agrees with object, not subject

Note 2: Postposition changes ਮੁੰਡਾ to ਮੁੰਡੇ even if singular

In the above example ਮੁੰਡੇ ਦਾ, ਮੁੰਡੇ ਦੇ, ਮੁੰਡੇ ਦੀ and ਮੁੰਡੇ ਦੀਆਂ grammatically are adjectives, agreeing with the following nouns. Similarly in ਉਸਦਾ ਮਿਤਰ (his friend) the pronoun ਉਸ with the postposition ਦਾ functions as a possessive adjectives.

ਦਾ and its other forms are used to denote possession, kinship, material, price, source, time, age etc.

ਹਰਜੀਤ ਦਾ ਮਕਾਨ	Harjeet 's House
ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਵੇਲਾ	evening time
ਲਕੜੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ	wooden chair
ਨਹਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ	canal water
ਦਸ ਰੁਪਇਆ ਦੀ ਘੜੀ	watch for ten rupees
ਤਿੰਨ ਸਾਲਾ ਦੀ ਕੁੜੀ	three year old girl

In English, commonly two nouns are used together. In Punjabi the first noun must be followed by ਦਾ, ਦੇ, ਦੀ, ਦੀਆਂ, depending on the gender of the following noun.

ਇਹ ਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਸੂਟ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ।
This Silk Suit is expensive.

ਇਹ ਚਾਹ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਛੋਟੀ ਹੈ।
This tea shop is small.

ਮੈਂ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਘਰ ਜਾਵਾਂਗਾ।
I will go to Harpreet's house.

Pronoun	With ਦਾ	With ਦੇ	With ਦੀ
ਮੈਂ I	ਮੇਰਾ my	ਮੇਰੇ	ਮੇਰੀ
ਅਸੀਂ we	ਸਾਡਾ Our	ਸਾਡੇ	ਸਾਡੀ
ਤੂੰ You (sg)	ਤੇਰਾ your	ਤੇਰੇ	ਤੇਰੀ
ਤੁਸੀਂ you (pl)	ਤੁਹਾਡਾ your	ਤੁਹਾਡੇ	ਤੁਹਾਡੀ
ਇਹ he, she, it	ਇਸਦਾ his her	ਇਸਦੇ	ਇਸਦੀ
ਉਹ he, she, it	ਉਸਦਾ his, her, its	ਉਸਦੇ	ਉਸਦੀ
ਇਹ they	ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ their	ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ	ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਉਹ they	ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ their	ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ	ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਕੌਣ who(sg)	ਕਿਸਦਾ whose	ਕਿਸਦੇ	ਕਿਸਦੀ
ਕੌਣ who (pl)	ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ whose	ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ	ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਕੀ what (sg)	ਕਿਸਦਾ of what	ਕਿਸ ਦੇ	ਕਿਸ ਦੀ
ਕੀ what (pl)	ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ of what	ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ	ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

Examples and Rules:

ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?
ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹਨ?

ਕੁੜੀ ਦਾ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?
ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹਨ?

ਉਹਦਾ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? or ਉਸਦਾ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?
ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹਨ?

ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਘਰ ਗਿਆ।
ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਹੈ।

ਲੰਮਾ ਮੁੰਡਾ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਖੇਡ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਲੰਮੇ ਮੁੰਡੇ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਖੇਡ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਲੰਮੀ ਕੁੜੀ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਖੇਡ ਸਕਦੀ ਹੈ।
ਲੰਮੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਖੇਡ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

Exercise 4:

This is the student's pencil.	These are the students' pencils.
ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਪੈਨਸਿਲ ਹੈ।	ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੈਨਸਿਲਾਂ ਹਨ।
This is the student's question.	These are the students' questions.
ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।	
This is the student's book.	These are the students' books.
ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ।	
This is the student's clothing.	These are the students' clothing.
ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਕਪੜਾ ਹੈ।	
This is the student's watch.	These are the students' watches.
ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਘੜੀ ਹੈ।	
This is the student's room.	These are the students' rooms.
ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਕਮਰਾ ਹੈ।	
This is the student's chair.	These are the students' chairs.
ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਹੈ।	
This is the student's paper.	These are the students' papers.
ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਕਾਗਜ਼ ਹੈ।	

Exercise 5:

This is Gopal's expensive shirt.	ਇਹ ਗੋਪਾਲ ਦੀ ਮਹਿੰਗੀ ਕਮੀਜ਼ ਹੈ।
These are Gopal's good clothes.	
This is Gopal's big room.	
This is Gopal's wrong answer.	
This is Gopal's famous shop.	
This is Gopal's small car.	
This is Gopal's sharp pencil.	
This is Gopal's inexpensive sweet.	

Exercise 6:

Scrambled sentences:

ਇਹ ਤੇਰਾ	ਕਿਤਾਬਾਂ	
ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ	ਪੈਂਸਿਲ	
ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ	ਸਹੇਲੀ	ਹੈ
ਉਹ ਸਾਡੇ	ਪਿੰਡ	ਹਨ
ਤੇਰੀਆਂ	ਕਾਪੀਆਂ	
ਉਹ ਕਿਸ ਦੀਆਂ	ਕਲਮ	
ਇਹ ਤੁਹਾਡੀਆਂ	ਭੈਣ	
ਇਹ ਸਾਡੀ	ਦੋਸਤ	

Pick the proper words from above columns and rewrite the sentences below:

ਇਹ ਤੇਰਾ	ਦੋਸਤ	ਹੈ
ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ	ਪਿੰਡ	ਹਨ
ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ		
ਉਹ ਸਾਡੇ		
ਤੇਰੀਆਂ		
ਉਹ ਕਿਸ ਦੀਆਂ		
ਇਹ ਤੁਹਾਡੀਆਂ		
ਇਹ ਸਾਡੀ		

Exercise 7:

Please give me the answer to the question.	
This is our village.	ਇਹ ਸਾਡਾ ਪਿੰਡ ਹੈ।
What is his friend's name?	
Gurjeet's sister is in your room.	
Don't buy their house.	
These are Kamal's pretty dresses.	
What is the price of the banana?	
Your friend's clothes are very expensive.	

Postposition ਨੂੰ:

The postpositions ਨੇ, ਨੂੰ and ਨਾਲ mark noun phrase. In certain positions the postposition is optional. In Punjabi a verb cannot agree with a noun or pronoun followed by a postposition because a postposition blocks the operation of agreement between a noun or pronoun and verb. When the postposition is added the head noun must become oblique, otherwise it is direct. ਨੂੰ is used with animate object, time of action, logical subject of certain verbs etc. If the object is inanimate, that is not referring to a person the use of the postposition may add a meaning of definiteness, which is conveyed in English by the definite article 'the'.

ਇਮਾਰਤ ਦੇਖੋ।
ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖੋ।

The meaning of above sentences is the same, except that in the second sentence ਨੂੰ postposition is used to emphasize the object. If the object of a sentence is animate, that is, if it is a noun or pronoun referring to a human being, then a postposition is generally used with it, but when reference is to a specific person, then the use of a postposition is obligatory.

ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛੋ।   Please ask him.
ਉਹ ਹਰਜੀਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ।   She teaches Harjeet.

If a sentence has both an indirect and a direct object, the indirect object must be followed by the postposition “ਨੂੰ” the direct object will not take any postposition. Examples:

ਮੈਂ ਮੋਹਣ ਨੂੰ ਸੇਬ ਦਿੱਤਾ।
I gave Mohan an apple.

ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਾਏਗਾ।
He will make his son a teacher.

ਕੌਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਜਾ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ?
Who teaches you harmonium?

ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ।
We gave him some money.

ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ।
He taught his brother.

ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ।
He teaches his brother.

Pronoun with the postposition ਨੂੰ:

Direct case	Oblique case	Dative case	Ablative Case
ਮੈਂ I	ਮੈਂ	ਮੈਨੂੰ	ਮੈਥੋਂ
ਅਸੀਂ we	ਅਸੀਂ	ਸਾਨੂੰ	ਸਾਥੋਂ
ਤੂੰ you	ਤੂੰ	ਤੈਨੂੰ	ਤੈਥੋਂ
ਤੁਸੀਂ you	ਤੁਸੀਂ	ਤਹਾਨੂੰ	ਤਹਾਥੋਂ
ਇਹ he/she (sg)	ਇਸ	ਇਸਨੂੰ	ਇਸ ਤੋਂ
ਉਹ he/she (sg)	ਉਸ	ਉਸਨੂੰ	ਉਸ ਤੋਂ
ਇਹ they (pl)	ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ	ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ	ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ
ਕੌਣ who (sg)	ਕਿਸ	ਕਿਸਨੂੰ	ਕਿਸ ਤੋਂ
ਕੌਣ who (pl)	ਕਿਨ੍ਹਾਂ	ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ	ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ

Examples:

1. ਉਹ ਤਹਾਨੂੰ ਕੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ?
2. ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਨੂੰ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹੋ ?
3. ਕੌਣ ਤਹਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ?
4. ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ?
5. ਤੁਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹੋ ?
6. ਕੌਣ ਸਬਜੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭਾਅ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ?
7. ਉਹ ਤਹਾਨੂੰ ਕੀ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ?
8. ਉਹ ਕਿਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ?
9. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਿਓ।
10. ਤੁਸੀਂ ਮੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਓ।

Exercise 8:

Translate the following to Punjabi:

Listen to me.
ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਾਂ।
I will see you.
I will tell him something.
She will take me to the park.
Please give that boy some money.
Please give his sister some books.
That man called the porters.
The students listen to the teacher very carefully.
What did you say to us?
The girl needs two letters.
The guide showed us the buildings.
The women sent the girl two saris.
The students asked the teacher a lot of questions.
Please tell me in Punjabi.

Exercise 9:

Fill in the blanks:

1. ਘੋੜਾ _____ ਦੌੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
2. ਘੋੜੇ _____ ਖੁਆਇਆ ।
3. ਖੋੜੇ _____ ਬੈਠਾ ।
4. ਖੋੜੇ _____ ਡਿਗਿਆ ।
5. ਹਰਪ੍ਰੀਤ _____ ਕੁੱਤੇ _____ ਸੋਟੀ ਮਾਰੀ ।
6. ਅਧਿਆਪਕ _____ ਜਮਾਤ _____ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ।
7. ਬਦਲਾਂ _____ ਬੂੰਦਾਂ ਡਿਗੀਆਂ ।
8. ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ _____ ਸਿਪਾਈ ਕੁੱਦਿਆ ।
9. ਸੁੱਖੀ _____ ਪੈਰ ਤਿਲਕਿਆ ।
10. ਘਰ _____ ਬੂਹੇ _____ ਬੰਦ ਕਰੋ ।
11. ਕੋਲੇ _____ ਪੱਤੇ ਹਿਲ ਰਹੇ ਹਨ ।
12. ਦਮਨ _____ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ ।
13. ਹਨੀ _____ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੀ ।
14. ਗਰੀਬਾਂ _____ ਦਾਨ ਦਿਓ ।
15. ਘਰ _____ ਮੇਜ਼ ਲਿਆਓ ।
16. ਮੈਂ ਅੱਜ ਦਿੱਲੀ _____ ਆਇਆ ਹਾਂ ।
17. ਦਮਨ ਮੰਜੇ _____ ਡਿਗ ਪਈ ।
18. ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ _____ ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਆਪਾ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
19. ਇਹ ਅਮਰਜੀਤ _____ ਕੋਠੀ ਹੈ ।
20. ਇੱਟ _____ ਛੱਤ _____ ਰੱਖ ਦਿਉ ।
21. ਤਰਖਾਣ _____ ਆਰੇ _____ ਲਕੜੀ ਚੀਰੀ ।
22. ਇਹ ਸਕੂਟਰ ਦਮਨ _____ ਭਰਾ _____ ਹੈ ।
23. ਉਸ ਕਮਰੇ _____ ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ ।

Exercise 10:

Fill in the blanks:

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਸਾਡੇ ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ___ ਜਨਮ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਮਾਰਚ ੩੧, ੧੫੦੪ ___ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ___ ਪਿਤਾ ਜੀ ___ ਨਾਮ ਫੇਰੂ ਮਲ ਜੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ___ ਨਾਮ ਦਯਾ ਕੌਰ ਜੀ ਸੀ। ਜਨਮ ___ ਆਪ ਜੀ ___ ਨਾਮ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਸੀ, ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ___ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ___ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ।

ਰਾਜ ਰੌਲੇ ਤੇ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ___ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ___ ਪਰਵਾਰ ___ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆਣ ਵਸੇ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ___ ਵਿਆਹ ਦੇਵੀ ਚੰਦ ___ ਪੁਤਰੀ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ___ ਘਰ ਦੇ ਪੁਤਰਾਂ ਭਾਈ ਦਾਸੂ ਤੇ ਭਾਈ ਦਾਤੂ, ਅਤੇ ਦੋ ਬੇਟੀਆਂ ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ ਤੇ ਬੀਬੀ ਅਣੋਖੀ ___ ਜਨਮ ਲਿਆ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ___ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵੈਸ਼ਨੋ ਦੇਵੀ ___ ਭਗਤ ਸਨ, ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਸੇ ___ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ, ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਵੈਸ਼ਨੋ ਦੇਵੀ ___ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੇਵੀ ___ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪਾਸੋਂ ਲੰਘਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ___ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ___ ਡੇਰੇ ਆ ਗਏ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦੇਵੀ ___ ਪੁਜਾਰੀ ਸਨ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ___ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ___ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਆਪ ਹੁਣ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੀ ਟਿਕ ਗਏ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਗ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ___ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ___ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਤੇ ਪੂਰੇ ਉਤਰੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਮਝ ਗਏ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ___ 'ਅੰਗ' ਬਣ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ___ ਨਾਂ 'ਅੰਗਦ' ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਨਾਲੇ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ___ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ___ ਇਲਾਹੀ ਜੋਤ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਗਈ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ___ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ___ ਪ੍ਰਚਲਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਸ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਾਰਚ ੨੯, ੧੫੫੨ ___ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ ਸਨ। ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ___ ਪਹਿਲਾਂ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ___ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ___ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ੀ।